

norden

Norræna ráðherranefndin
Norðurlandaráð

Norðurlönd – svæði í sókn

Árið sem leið í Norðurlandaráði og Norrænu ráðherranefndinni

2004

Norðurlönd – svæði í sókn

Árið sem leið í Norðurlandaráði og Norrænu ráðherranefndinni

2004

Myndir í ársskýrslunni eru frá þingi Norðurlandaráðs í Stokkhólmi í byrjun nóvember 2004. Þingið sækja árlega þingmenn, ráðherrar, blaðamenn, embættismenn og gestir hvaðanæva að úr heiminum. Meðan þingið stendur er mikið annríki, menn hittast og ræðast við, og skiptast á skoðunum og hugmyndum. Þetta er angi af norrænu lýðræði.

Norðurlönd – svæði í sókn

Árið sem leið í Norðurlandaráði og
Norrænu ráðherranefndinni 2004
ANP 2005:706
© Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, København 2005
ISBN 92-893-1108-8
Prentun: Scanprint as, Árósum 2005

Grafískur verkefnisstjóri: Kjell Olsson
Hönnun: Brandpunkt a/s
Upplag: 200
Prentað á pappír sem uppfyllir strangar umhverfiskröfur og má
merkja með svaninum, norræna umhverfismerkinu.
Prentað í Danmörku

Ritið má panta á www.norden.org/order
Fleiri rit eru á www.norden.org/publikationer

Norræna ráðherranefndin	Norðurlandaráð
Store Strandstræde 18	Store Strandstræde 18
DK-1255 Kaupmannahöfn K	DK-1255 Kaupmannahöfn K
Sími (+45) 3396 0200	Sími (+45) 3396 0400
Bréfasími (+45) 3396 0202	Bréfasími (+45) 3311 1870

www.norden.org

Myndir	
Johan Gunséus:	kápa, bls. 2, 5, 7, 8, 11, 13, 14, 17, 18, 21, 22, 23, 26, 31, 32, 37.
Magnus Fröderberg:	bls. 1, 4 (2:a frá vinstri), 16, 29, 35.
Johannes Jansson:	bls. 4 (1:a frá vinstri).

Frekari upplýsingar fást hjá upplýsingaskrifstofu Norðurlandaráðs og Norrænu ráðherranefndarinnar:
www.norden.org
Netfang info@norden.org
Bréfasími +45 33 93 58 18

Norrænt samstarf

Norrænt samstarf er eitt elsta og umfangsmesta svæðasamstarf í heimi. Það nær til Danmerkur, Finnlands, Íslands, Noregs og Svíþjóðar og sjálfstjórnarsvæðanna í Færeyjum, á Grænlandi og á Álandseyjum. Norrænt samstarf eflir samkennd norrænu þjóðanna og tekur mið af því sem er líkt og ólíkt með þeim. Samstarfið auðveldar norrænu ríkjum að halda fram hlut sínum á alþjóðavettvangi og stuðlar að góðri sambúð grannþjóða.

Samstarfinu var komið í fastan farveg á árinu 1952 þegar *Norðurlandaráð* var stofnað sem samstarfsvettvangur þingmanna og ríkisstjórna. Árið 1962 var Helsinkisamningurinn undirritaður, en hann hefur allar götur síðan verið grundvöllur norræns samstarfs og markað því málefnaleg samstarfssvið. Árið 1971 var *Norræna ráðherranefndin* stofnuð sem formlegur samstarfsvettvangur norrænu ríkisstjórnanna og landsstjórna sjálfstjórnarsvæðanna, Færeyja, Grænlands og Álandseyja.

04	Inngangur
06	Norðurlönd á alþjóðavettvangi
06	Norrænt samstarf í Norður-Evrópu
10	Rætt við rússneska þingmenn um norðlægu víddina
12	Norrænt samstarf
12	Formennska Íslands: Auðlindir Norðurlanda
15	Heima og heiman
16	Markviss norræn stefna
16	Líflegt þing og ýmsar nýjungar
19	Norðurlandaráð æskunnar – framtíð norræns samstarfs
19	Staða lýðræðis á Norðurlöndum
19	Hlúð að rótunum
20	Sterkari samkeppnisstaða í Evrópu
20	Norðurlönd í fararbroddi í Evrópusamstarfi
20	Fyrirtæki mæta landamærahindrunum
21	Litið til framtíðar
24	Nýjar rannsóknar- og nýsköpunarstofnanir
24	Norrænar stofnanir fá ný hlutverk
24	Opnar gáttir framtíðar
25	Víðtækara samstarf um upplýsingatækni
25	Nýsköpunarnet við Eyrstrasalt
25	Ný Nordplus-fjölskylda
26	Norrænt menningarsamstarf
26	Hönnun fyrir Evrópubúa
26	Menningarverkefni á vestanverðum Balkanskaga
27	Norrænir tölvuleikir í harðri samkeppni
27	Verðlaunaveitingar 2004
27	Kari Hotakainen fékk bókmenntaverðlaun Norðurlandaráðs
27	Norræn tónlistarverðlaun til íslensks óperutónskálds
28	Stofnað til nýrra kvikmyndaverðlauna
28	Samstarf um verndun Eyrstrasalts fékk náttúru- og umhverfisverðlaunin
30	Sjálfbær þróun
30	Ný stefna
30	Hertar aðgerðir til að hindra olíumengun í Eyrstrasalti
32	Raforkumarkaður og loftslag
33	Ný lög um meðferð hættulegra efnasambanda
33	Rétturinn til erfðaauðlinda
33	Næringarráðgjöf og hollur matur
33	Vestur-Norðurlönd mikilvæg í norrænu samstarfi
34	Þrengt að velferðarsamfélaginu
34	Hver er staða norræna velferðarkerfisins?
34	Norðurlönd í ógöngum í áfengismálum
36	Ráðist gegn kynlífsvæðingu
37	Símafyrirtæki setja upp ofurverð
38	Norðurlandaráð og Norræna ráðherranefndin, tölur og gröf
40	Upplýsingar og útgefin rit

Árið 2004 var viðburðaríkt í Evrópu. Breytingar sem orðið hafa á Evrópukortinu hafa einnig sett mark sitt á norrænt samstarf, en á undanförunum 15 árum hafa kvíarnar verið færðar út, einkum til Eystrasaltsríkjanna og Rússlands. Evrópusambandið var stækkað 1. maí 2004 með aðild nýrra ríkja. Eistland, Lettland og Litháen eru nú innan vébanda ESB og Rússland er því eina landið við Eystrasalt sem stendur utan þess.

Norðurlönd eru í sókn og þau standast vel samanburð við önnur ríki, hvort heldur þegar litið er til meðaltals í ESB-ríkjum eða til annarra ríkja. Breytingarnar eru hins vegar örar og því er nauðsynlegt að vinna markvisst að því að tryggja Norðurlöndum forskot til framtíðar. Á árinu 2004 voru stigin mikilvæg skref til að treysta samkeppnisstöðu Norðurlanda, einkum á sviði rannsóknna og nýsköpunar. Það starf, sem unnið hefur verið til að ryðja úr vegi stjórnsýsluhindrunum á norrænum landamærum, hefur einnig stuðlað að því að gera Norðurlönd eftirsóknarverðari kost en ella, hvort heldur er fyrir einstaklinga eða fyrirtæki.

Norðurlandaráð fjallar ítarlega um nýjar samstarfsaðferðir sem vænlegastar þykja, ekki einungis á Norðurlöndum heldur í allri Norður-Evrópu. Samstarf ríkisstjórna í Norrænu ráðherranefndinni tekur jafnframt til margra sviða, til ráðherra Eystrasaltsríkjanna þriggja og í nokkrum tilvikum til Póllands. Frá 1. janúar 2005 eru Eistland, Lettland og Litháen meðal ríkja sem eiga Norræna fjárfestingabankann (NIB). Norræna ráðherranefndin hefur jafnframt samþykkt nýja stefnu um samstarf við Norðvestur-Rússland og við Eistland, Lettland og Litháen. Haldið verður áfram að laga

norrænt samstarf að þeim breytingum sem við sjáum á grannsvæðum Norðurlanda.

Norður-Atlantshafið tengir öðru fremur Vestur-Norðurlönd. Formennska Íslands í Norrænu ráðherranefndinni 2004 hefur skapað ný tengsl við granna Norðurlanda í vestri. Norrænu ríkin leita í allar áttir eftir samskiptum og samstarfi, til granna í austri og vestri.

Þessi ársskýrsla er yfirlit yfir það markverðasta í norrænu samstarfi á árinu 2004. Áhugasamir geta fundið frekari upplýsingar á heimasíðu Norrænu ráðherranefndarinnar og Norðurlandaráðs www.norden.org

Frida Nokken,
framkvæmdastjóri skrifstofu Norðurlandaráðs

Per Unckel,
framkvæmdastjóri Norrænu ráðherranefndarinnar

Norðurlönd á alþjóðavettvangi

Norrænt samstarf í Norður-Evrópu

Samkvæmt tilmælum Norðurlandaráðs skilar Norræna ráðherranefndin á hverju ári skýrslu um starfið á vettvangi Evrópusambandsins. Í henni er farið yfir helstu verkefni ráðherranefndarinnar.

Í skýrslu ársins 2004 kemur fram að Norræna ráðherranefndin fellir Evrópumálin í vaxandi mæli inn í starfsemi sína, meðal annars með norrænu samráði um málefni Evrópusambandsins og samningsins um evrópska efnahagssvæðið, nánara samstarfi við Eyrstrasaltsríkin og góðum samskiptum við Norðvestur-Rússland. Samstarf við Pólland hefur jafnframt fengið aukið vægi. Norræna ráðherranefndin er virkur þátttakandi í samstarfsáætlun Evrópusambandsins um norðlægu víddina.

Með ýmsu móti hefur samstarf Norrænu ráðherranefndarinnar við aðrar stofnanir, alþjóðlegar og svæðisbundnar, tekið mið af hagsmunum við Eyrstrasalt og á öðrum svæðum sem norðlæga víddin nær til. Meginástæðan er stækkun ESB á liðnu ári, sem þýðir að öll lönd sem liggja að Eyrstrasalti, að Rússlandi undanskildu, hafa fengið aðild. Þar af leiðandi er nauðsynlegt fyrir Norðurlönd að færa enn út kvíarnar og styrkja samstarf við þau ríki í austri sem liggja að nýjum landamærum Evrópusambandsins. Samstarfsráðherrar Norðurlanda lögðu áherslu á nánara samstarf við framkvæmdastjórn Evrópusambandsins á fundi í Brüssel í maí 2004. Þeir áttu þá viðræður við Verheugen fulltrúa framkvæmdastjórnarinnar og ræddu einkum grannsvæðastefnu sambandsins og frekara samstarf ESB og ráðherranefndarinnar. Þá var aðild Norrænu ráðherranefndarinnar að norðlægu víddinni staðfest og lýst yfir áhuga á áframhaldandi þátttöku.

Það hefur verið forgangsverkefni að efla samskipti við svæðisbundnar stofnanir, sérstaklega Eyrstrasaltsráðið (CBSS). Norræna ráðherranefndin hefur einnig átt í viðræðum við Barentshafsráðið og Norðurskautsráðið. Sjálfbær þróun er samnefni þeirra samstarfsverkefna sem fyrirhuguð eru á Barentshafssvæðinu og á norðurskautssvæðunum.

Norðlæga víddin

Norræna ráðherranefndin hefur gefið út tvær skýrslur um starfið sem fellur undir norðlægu víddina: *Submission of the Nordic Council of Ministers in preparation for the new Northern Dimension Action Plan 2004-2006*, mars 2003 og *Nordiska minister-rådets genomförande av den andra handlingsplanen för Nordliga Dimensionen 2004-2006*, apríl 2004.

Samstarfsráðherrarnir samþykktu í desember 2004 ný stefnumið fyrir samstarf Norrænu ráðherranefndarinnar við Eistland, Lettland og Litháen. Þau ber að skoða í ljósi þess metnaðar sem lagður er í að efla samstarfið og þar með samkenndina milli landanna átta.

Samstarf við Eystrasaltsríkin verður þróað á þeim sviðum þar sem það getur gagnast báðum aðilum. Samhliða því að stjórnmálasamstarf eykst og eflist kemst það í eðlilegan farveg. Það ber í vaxandi mæli merki þess að aðilar standa jafnfætis og fjármagna sameiginlega verkefni.

Á árinu 2004 var haldið áfram að efla frekar grannsvæðasamstarfið við Norðvestur-Rússland. Það tengslanet sem fyrir var, hjá frjálsum félagasamtökum og yfirvöldum á ýmsum stigum í stjórnerfinu, var þróað og eflt.

Gert er ráð fyrir að samstarfið við Norðvestur-Rússland verði enn nánara þegar grannsvæðasamstarfið hefur verið lagað að breyttum aðstæðum vegna inngöngu Eystrasaltslandanna þriggja í ESB. Í stað fyrri grannsvæðaaáætlunar kemur ný samstarfsáætlun sem einkum miðast við Rússland – þ.e. þau svæði sem liggja að landamærum ESB/EES í austri. Þetta gildir ekki síst um Pétursborg og Kalínígrad.

Samstarfsráðherrarnir samþykktu í desember stefnumið um samstarf við Rússland. Í þeim er fjallað um mikilvægustu samstarfssviðin, tilhögun samstarfsins og landfræðilegt umfang þess, starfsemi upplýsingaskrifstofu Norrænu ráðherranefndarinnar í Norðvestur-Rússlandi og Kalínígrad, auk stofnanasamstarfs.

Árið 2004 styrkti Norræna ráðherranefndin samskiptin við Pólland. Hagsmunir Norðurlandabúa og Pólverja fara á mörgum sviðum saman, ekki síst verndun Eystrasalts. Sameiginlegir hagsmunir varða umhverfisvernd og efnahag og samstarfið miðar að því að auka hagvöxt við Eystrasalt.

Hjá þingmönnumunum spunnust á árinu umræður um það hvernig grannsvæðasamstarfinu verði best háttað í samræmi við breyttar aðstæður. Á þingmannaráðstefnu Eystrasaltslanda, sem haldin var í Björgvin í lok ágúst, lagði Jørgen Kosmo forseti norska Stórþingsins áherslu á að stækkun ESB gæfi tilefni til þess að breyta

áherslum. Í því þingmannasamstarfi sem nú fer fram á Eystrasaltssvæðinu, á norðurskautssvæðunum, við Barentshaf og í Norðurlandaráði, er kjarninn einmitt samstarf norrænu ríkjanna.

– Ég tel að við eigum að samræma þingmannasamstarfið í norðanverðri Evrópu og gera það skilvirkara. Það sem okkur vantar er þingmannasamstarf um alla Norður-Evrópu, sagði Jørgen Kosmo.

Þingmenn frá löndum við Eystrasalt, Noregi og Íslandi eiga nú í viðræðum um hvernig efla megi þingmannasamstarfið. Markmiðið er að komast hjá skórun, tvíverknaði og fundarfargani.

Norðurlandaráð hefur lagt til við Norrænu ráðherra-nefndina að leitað verði eftir þátttöku frumbyggja í Barentshafssamstarfinu. Tillagan nær líka til samstarfsins við Norðvestur-Rússland. Þá hefur ráðið hvatt til þess að hindranir sem Samar mæta á norrænum landamærum verði kortlagðar og að reynt verði að fjarlægja þær.

Rætt við rússneska þingmenn um norðlægu víddina

Norðlæga víddin, einkum þáttur þingmanna í henni, var í brennidepli þegar stjórnámálameinn frá Norðurlöndum, Eystrasaltsríkjum og Rússlandi settust á rökstóla á þemafundi Norðurlandaráðs í Helsinki í apríl. Þar brutu menn til mergjar merkingu og útfærslu þessarar áætlunar. Til að undirstrika að hún væri sameiginlegt verkefni allra Norður-Evrópuríkja voru fulltrúar Rússa ræðumenn á nær öllum fundum. Niðurstaða þemafundarins var að brýnt væri að eiga samstarf við Rússa á mörgum sviðum, ekki síst til að tryggja samfélagsuppbyggingu og lýðræðisþróun.

Gabriel Romanus forseti Norðurlandaráðs benti á hversu mikilvægt væri að gefa norðlægu víddinni pólitískt vægi og raunhæfa merkingu. Á fundinum voru einnig settar fram kröfur um varanlegar fjárveitingar til að styrkja áætlunina. Siv Friðleifsdóttir, sem þá fór fyrir norrænu samstarfsráðherrunum, taldi að fimmtungur ráðstöfunarfjár Ráðherranefndarinnar

rynni til verkefna í Eystrasaltsríkjunum og Norðvestur-Rússlandi. Hún lagði áherslu á að samstarfið ætti að stuðla að lýðræði, stöðugleika og hagvexti á umskiptatímum. Í upphafi þemafundarins létu Rússar í ljósi þá skoðun að hingað til hefði framkvæmdaáætlun um norðlægu víddina borið takmarkaðan árangur í Rússlandi og að menn yrðu lítið varir við áhrif hennar.

Áður en þemafundurinn hófst setti Gabriel Romanus þingforseti og tveir fyrrverandi forsetar ráðsins, Inge Lønning og Outi Ojala, fram kröfu um virkara samstarf til að stöðva mansal í kynferðislegum tilgangi. Meðal þess sem þau leggja til er fyrirbyggjandi félagslegt starf í heimalöndum þeirra kvenna sem verða fórnarlömb slíkra glæpa og góð vitnavernd.

Evrópuþingmaðurinn Patsy Sörensen benti á að samhæfa þyrfti aðgerðir, efla forvarnir og vernda fórnarlömb mansals samhliða því að sækja til saka þá sem slíka glæpi stunduðu. Kristiina Luth frá eistneska félagsmálaráðuneytinu taldi að eftir inngöngu Eistlands í ESB og opnun landamæra væri landið eftirsóknarverðari viðkomustaður fyrir þá sem höndluðu með konur frá Moldavíu og Hvíta Rússlandi. Um leið fylgdu ESD-aðildinni ýmsir kostir, svo sem betra samstarf stjórnámálanna og lögreglufyrivalda.

Alexander Morozov frá Rússlandsdeild Alþjóðabankans taldi að horfur í efnahagsmálum Rússlands væru bjartar og að vel miðaði í þá átt að koma á markaðshagkerfi. Þó yrði efnahagur Rússa æ háðari olíuútflytningi. Igor Yurgens frá samtökum iðnaðarins í Rússlandi benti á að rússnesk fyrirtæki mættu sæta ýmsum rannsóknum af hálfu yfirvalda og það oft en tvísvar í mánuði. Þessar erfiðu aðstæður torvelduðu fyrirtækjarekstur og sköpuðu mikið óöryggi.

Norrænt samstarf

Formennska Íslands: Auðlindir Norðurlanda

Íslendingar fóru með formennsku í Norrænu ráðherra-nefndinni á árinu 2004 og lögðu fram verkefnaáætlun undir yfirskriftinni *Auðlindir Norðurlanda*. Norðurlanda-búar eru mesta auðlindin og meginmarkmið er því að virkja mannauðinn og nýta hann betur svo styrkja megi samkeppnisstöðu Norðurlanda á alþjóðavettvangi. Formennskuáætlun Íslendinga skiptist í þrjú megin-þemu – *lýðræði, menningu og náttúru*. Yfir þrjátíu ráðstefnur og málþing voru haldin á formennskutí-manum, nær öll á Íslandi.

Fyrri hluta árs 2004 gegndi Siv Friðleifsdóttir embætti samstarfsráðherra. Hún lagði áherslu á nánara samstarf við Eystrasaltsríkin, en leit einnig til vesturs:

– Á formennskutíma Íslendinga verður grannsvæða-samstarf við Norður-Atlantshaf sett í forgang. Íslendingar, Færeyingar, Grænlandingar og Norðmenn eiga margt sameiginlegt með íbúum strandhéraða í Norðaustur-Kanada og með Skotum og Írum. Við berum ekki síst sameiginlega ábyrgð á því að vernda hið víðáttumikla Norður-Atlantshaf og halda því hreinu, vernda hina auðugu fiskistofna. Við eigum sameiginlegra hagsmuna að gæta í baráttunni við mengun frá iðnríkjunum.

Við breytingar á íslensku ríkisstjórninni í september var Valgerður Sverrisdóttir skipuð í embætti samstarfsráðherra. Tveimur vikum áður hafði hún verið gestgjafi á ráðherrafundi um atvinnu-, neytenda- og orkumál á Akureyri. Þegar hún tók við starfinu sagði hún meðal annars:

– Fyrir Íslendinga er norrænt samstarf afar mikilvægt og við höfum alltaf lagt á það mikla áherslu. Þótt aðstæður hafi breyst í Evrópu með stækkun ESB verður hvergi dregið úr samstarfi norrænu ríkjanna.

Á síðasta fundi samstarfsráðherranna í Reykjavík í desember 2004 lagði Flemming Hansen samgöngu- og samstarfsráðherra fram formennskuáætlun Dana fyrir árið 2005. Undir yfirskriftinni *Norðurlönd á tímamótum – þekking, þróttur, samstarf* eru meginþemu *Þekkingarmiðlun og nýsköpun, Norðurlönd án landamæra, og Skilvirkni í norrænu samstarfi*. Markmiðið er að leysa úr læðingi nýjan sóknarkraft með skýrri pólitískri forgangsöröðun.

Heima og heiman

Meginverkefni 87 fullrúa Norðurlandaráðs er að vekja máls á aðgerðum sem geta bætt hag Norðurlandabúa og aukið áhrif þeirra á alþjóðavettvangi, einkum í Evrópu.

Á árinu urðu samskipti Norðurlandaráðs við Norð-vestur-Rússland nánari og samstarfið við Eystra-saltsráðið var fest í sessi. Fyrir utan samráð forsætis-nefnda og gagnkvæma þátttöku í þinghaldi var efnt til funda með þingnefndum. Í desember var haldin ráðstefna um stefnu Evrópuríkja í orkumálum. Hún var skipulögð af umhverfisnefnd Norðurlandaráðs, Eystrasaltsráðinu og þingmannaráði Beneluxlandanna.

Norðurlandaráð gerði tillögu um að Norðurlönd og Eystrasaltsríkin settu í sameiningu á laggirnar nám til meistaraprófs í hönnun, fyrirtækjarekstri og stjórnun. Að tilstuðlan þinghóps miðjumanna í ráðinu var einnig rætt um stuðning við frjáls félagasamtök í Eystrasalts-löndunum.

Mikilvægur áfangi náðist á árinu þegar Norðurlandaráð fékk áheyrnarfulltrúa í bresk-írsku þingmannaráðinu.

Samnorræn hagsmunamál voru einnig áberandi í umræðum Norðurlandaráðs á árinu. Áfram var unnið að því að ryðja úr vegi stjórnsýsluhindrunum á norrænum landamærum. Siðfræði í líftækni bar margoft á góma og einnig var rætt hvernig vernda mætti úlfa og önnur rándýr. Einnig fjallaði ráðið um aðgerðir gegn skipulagðri glæpastarfsemi, hryðjuverkum og mansali í ríkjum við Eystrasalt.

Markviss norræn stefna

– Okkar stefnumál einskorðast ekki lengur við Norðurlönd, þau taka í hæsta máta mið af þróuninni í Evrópu og Evrópusambandinu. Hvort sem við eigum þar aðild eða ekki er það í okkar þágu að starfa með öðrum þjóðum. Þetta segir Gabriels Romanus forseti Norðurlandaráðs þegar hann lítur til baka yfir árið 2004.

Flokkahóparnir hafa fengið meira vægi í Norðurlandaráði, stefnumál miða að því að ná árangri og ákvarðanir eru betur undirbúnar, segir Romanus.

Hann bendir einnig á að umhverfisvernd við Eystrasalt, Barentshaf og á norðurskautssvæðunum vegi þungt í

samstarfi við granna í austri. Velferðarmálin eru honum líka ofarlega í huga.

– Hvernig stöndum við vörð um, og umfram allt, hvernig þróum við norræna velferðarkerfið? Þar blasa við miklir erfiðleikar sem eiga upptök í kerfinu sjálfu og ógnum sem að því stæðja. Gabriel Romanus telur mögulegt að löndin nái lengra í uppbyggingu velferðarkerfisins í gegnum norrænt samstarf, en hvert fyrir sig.

Á Norðurlandaráðsþingi 2004 var Rannveig Guðmundsdóttir, fulltrúi jafnaðarmanna, einróma kosin forseti ráðsins 2005. Jónína Bjartmarz úr hópi miðjumanna var kosin varaforseti. Aðeins ein breyting varð á formennsku í nefndum. Fulltrúi í hópi íhaldsmanna, finnska þingkonan Hanna-Leena Hemming, var kjörin varaformaður í umhverfis- og náttúruauðlindanefnd.

Líflegt þing og ýmsar nýjungar

Ýmis nýmæli einkenndu Norðurlandaráðsþing 2004. Efnt var til umræðu um áfengismál með þátttöku ráðherra. Gestir alþjóðlegra stofnana fengu að taka til máls í almennum þingumræðum og í umræðum um afmörkuð málefni, en ekki líkt og áður þegar þeir hafa aðeins fengið að halda stutt ávörp við þingsetningu. Margir gestir frá Rússlandi gripu þetta tækifæri og einnig Lettinn Janis Reirs forseti Eyrstrasaltsráðsins.

Norðurlandaráðsþing er ekki aðeins allsherjafundur. Utan aðalfundarsalar eru haldnir margir formlegir og óformlegir fundir. Fólkkynnist og myndar tengsl sem síðar leiða til samstarfs. Þá eru ýmsir viðburðir skipulagðir. Fastir dagskrárliðir eru fundir forsætisnefndar með forsætis- og utanríkisráðherrum og fundir fagráðherra.

Á þinginu gripu menn líka tækifærið og fengu hina mörgu erlendu gesti til viðræðna um ný verkefni eða til að ræða framhald samstarfs sem þegar er hafið. Á fundum með fulltrúum rússneska sambandsráðsins, rússneska þingsins og þingmannaráðs Norðvestur-Rússlands settu

Rússar fram óskir um raunhæft samstarf, m.a. milli fyrirtækja og sveitarfélaga, en einnig um nemendaskipti svo rússnesk ungmenni gætu stundað nám á Norðurlöndum. Forsætisnefndir Norðurlandaráðs og Eystrasaltsráðsins voru sammála um að draga fastanefndir þjóðþinganna inn í samstarfið. Í viðræðum þingmanna frá ESB, Rússlandi, Eystrasaltsríkjunum og Norðurlöndum komu m.a. fram tillögur um umræðuvettvang fyrir þingmenn um norðlægu víddina.

Hópur vinstrisósíalista og grænna í Norðurlandaráði fór fram á það í utanríkismálaumræðum að skapaður yrði vettvangur til rannsókna um átakavarnir og öryggismál. Lýst var eftir nánara samstarfi norrænu ríkjanna á alþjóðavettvangi svo sem hjá Alþjóðaviðskiptastofnuninni (WTO), Alþjóðabankanum og

Öryggisráði Sameinuðu þjóðanna. Jafnframt vildi hópurinn að öryggismál fengju meira vægi í norrænu samstarfi. Fram kom hjá utanríkisráðherrum að koma ætti á samstarfi við Afríkuríki, meðal annars til að uppfylla þúsaldarmarkmiðin svokölluðu; að uppræta hungursneyð og sárustu fátæktinni í heiminum. Gerð var grein fyrir umsvifamikilli þróunarsamvinnu Norðurlanda í þriðja heiminum og áformum um að gera stjórnarindrekum frá Eystrasaltsríkjum kleift að sækja námskeið fyrir norræna stjórnarindreka.

Tengslanet fyrir karla og breytingar í heilsugæslu eru dæmi um aðgerðir sem samþykktar voru til að stuðla að jafnrétti kynja á Norðurlöndum. Menn voru á einu máli um að skera þyrfti upp herör gegn ofbeldi, vændi og mansali.

Norðurlandaráð æskunnar – framtíð norræns samstarfs

Á árinu setti Norðurlandaráð æskunnar (UNR) m.a. fram þá tillögu að norrænir kosningaeftirlitsmenn yrðu sendir til Hvíta-Rússlands. Óskað var eftir því að skólanemendur fengju betri fræðslu um næringu og heilsufar og að meiri áhersla yrði lögð á umönnun ungs fólks í heilbrigðiskerfinu. UNR hefur meðal annars lagt til að kennsla í norrænum tungumálum og menningarskilningi verði aukin í grunnskólum, að skrifstofa UNR fái öruggari rekstrargrundvöll, að atvinnumiðlunin *Nordjobb* verði eflað og að ungt fólk í fyrirtækjum fái betri menntun. Ráðið hafnar því að tekin verði upp skólagjöld í norrænum háskólum.

Norðurlandaráð æskunnar kemur saman árlega samhliða þingi Norðurlandaráðs. Þar hittist æskufólk sem er virkt í norrænu samstarfi og stjórnmálum og ræðir ýmis málefni sem eru efst á baugi. Fulltrúar ungliðahreyfinga norrænu stjórnmálaflokkanna og annarra pólitískra regnhlífarsamtaka sitja þingið. Norðurlandaráð æskunnar hyggst efla samskipti við stjórnmálahreyfingar æskufólks í Eystrasaltsríkjunum.

Starfsemi Norðurlandaráðs æskunnar er í meginatriðum fjármögnuð með styrk á norrænu fjárhagsáætluninni og hann gerði ráðinu kleift að setja á laggirnar skrifstofu í ársbyrjun 2004.

Á árlegu Norðurlandaráðsþingi æskunnar er kosið í forsætisnefnd og hún kemur saman fimm eða sex sinnum á ári, jafnan í tengslum við fundi forsætisnefndar Norðurlandaráðs eða aðra nefndafundi. Andrés Jónsson fulltrúi ungra jafnaðarmanna á Íslandi var kjörinn forseti á síðasta þingi.

Staða lýðræðis á Norðurlöndum

Á Norðurlöndum hafa stjórnmálamenn og kjósendur fjarlægst hverjir aðra, en traustið á lýðræðinu er þó óbreytt. Annars vegar hefur dregið úr kosningaþátttöku, áhuga fólks á að taka þátt í stjórnmálastarfi, gegna trúnaðarstörfum og ganga í stjórnmálaflokk. Hins vegar eru borgararnir virkari í hreyfingum og þrýstihópum sem láta afmörkuð málefni til sín taka, og eins í mót-mælum og undirskriftasöfnunum. Breytingar á kosningaþátttöku þurfa ekki að vera til marks um að hætta steðji að lýðræðinu. En ef hefðbundnar stofnanir og lýðræðisferli bregðast kemur

þátttaka af öðru tagi ekki sjálfkrafa í staðinn því formlegt stjórnmálastarf er þungamiðjan í löghelgun samfélagsins. Missi menn trú á stjórnmálaflokkunum getur það veikt önnur ferli í lýðræðinu. Í einstökum tilvikum getur því skapast togstreita milli þess sem skilgreina mætti sem pólitískt lýðræði og stjórnmálaþátttöku af öðrum toga.

Þessi vandamál hafa verið til umfjöllunar í Lýðræðisnefndinni sem norrænu samstarfsráðherrarnir skipuðu í ársbyrjun 2004 að frumkvæði Íslendinga. Fyrir utan breytingar á stjórnmálaþátttöku Norðurlandabúa hefur nefndin skoðað svokallað lýðræðislegt svigrúm í staðbundnu lýðræði, svo sem verkaskiptingu ríkis og sveitarfélaga og með hvaða hætti upplýsingatæknin getur aukið möguleika borgaranna til þátttöku í lýðræðinu. Skýrsla Lýðræðisnefndarinnar kemur út í febrúar 2005 samhliða greinasafninu *Lýðræði og þátttaka*, sem ritað er af fjórtán norrænum fræðimönnum, embættismönnum og blaðamönnum.

Hlúð að rótunum

Á ráðstefnu í ársbyrjun um gæði í norrænu skólastarfi voru menn sammála um að brýnt væri að búa til mælikvarða til að meta gæði í kennslu og bæta samskipti heimila og skóla. Á annað hundrað norrænir stjórnmálamenn sem láta skólamál til sín taka sóttu ráðstefnuna. Hún var skipulögð af Norðurlandaráði og um margt athyglisverð, enda mikilvæg málefni til umfjöllunar. Ráðstefnan er einnig gott dæmi um hvernig tengja má norrænt fagsamstarf starfi þinganna. Eitt þeirra mála sem komið var inn á í viðræðum Norðurlandaráðs og norrænu þingforsetanna var einmitt hvernig tengja mætti betur verkefni á norrænum vettvangi starfsemi þjóðþinganna.

Sterkari samkeppnisstaða í Evrópu

Norðurlönd í fararbroddi í Evrópusamstarfi

Stækkun Evrópusambandsins leiðir til aukins samstarfs – en einnig vaxandi samkeppni. Breytingar í Evrópusamstarfi og alþjóðavæðing í efnahagsmálum kalla á nýjar úrlausnir. Norðurlönd standa sterkar í þeirri þróun ef þau eru framsækin og í fararbroddi.

- 1. nóvember var undirritaður nýr norrænn samningur um þjóðskráningu. Hann auðveldar fólki að fá kennitölu þegar flutt er á milli norrænu ríkjanna. Ekki er lengur þörf fyrir norræna flutningsvottorðið og það gengur fljótar fyrir sig að fá persónuskilríki í nýja landinu.
- Með nýjum framhaldsskólasamningi hafa einnig orðið framfarir, sem fela í sér viðurkenningu á starfsnámi. Ný Reykjavíkurfirrlýsing tryggir gagnkvæma viðurkenningu á æðri menntun.
- Á Eyrarsundssvæðinu er verið að setja upp rafræna atvinnumiðlun svo greiðlegar gangi að finna vinnu og útvega vinnuafli.

Í ljósi þessara breytinga verður það enn um sinn forgangsverkefni Norrænu ráðherranefndarinnar að ryðja úr vegi hindrunum á norrænum landamærum. Poul Schlüter fyrrverandi forsætisráðherra Dana sinnir þessu starfi fyrir hönd norrænu samstarfsráðherrana og knýr fram umbætur. Markmiðið er að fjarlægja vegatálma sem rekja má til ólíkrar stjórnsýslu í löndunum. Það á vera auðvelt fyrir Norðurlandabúa að búa, starfa eða stunda nám í öðru norrænu ríki.

Starf Schlüters hefur skilað töluverðum árangri og fólki hefur verið auðveldað til muna að flytjast búferlum milli norrænu ríkjanna. Dæmi um það er nýtt samkomulag um þjóðskráningu sem flýtir fyrir því að fólk fái nýja kennitölu við búferlaflutninga.

Fyrirtæki mæta hindrunum

Fyrirtæki mæta líka hindrunum þegar þau eru með rekstur í fleiri en einu norrænu ríki. Það þarf að losa um þær hömlur ef Norðurlönd ætla áfram að vera í fremstu röð í nýsköpun í atvinnulífi.

Af nógu er að taka. Það kemur fram í skýrslunni *Landa-mærahömlur í atvinnulífi á Norðurlöndum – úttekt með dæmum* sem atvinnumálaráðherrarnir fólu Norrænu nýsköpunarmiðstöðinni að gera. Í ljós kom að fyrirtæki mæta miklum hindrunum vilji þau hefja starfsemi í öðru norrænu ríki. Að hluta má rekja þær til skorts á upplýsingum því enginn hæðarleikur er að átta sig á lögum og reglum í öðru landi. Þá getur reynst erfitt að fá framleiðsluvörna viðurkennda eða merkt og mismunandi reglur gilda um sérgjöld og virðisaukaskatt.

Norrænu atvinnumálaráðherrarnir hafa þegar tekið á þeim vanda sem rekja má til upplýsingaskorts. Þeir áttu frumkvæði að því að setja upp gagnabanka á Netinu til að auðvelda litlum og meðalstórum fyrirtækjum að afla nauðsynlegra gagna. Poul Schlüter ætlar að leysa önnur og áþreifanlegri vandamál sem minni fyrirtæki glíma við og mun taka þau til umræðu í Norrænu ráðherranefndinni. Þetta verður eitt umfangsmesta verkefni næstu ára.

Litið til framtíðar

Í júní 2004 ákvað Norræna ráðherranefndin að koma á á fót nýjum samstarfsvettvangi fyrir rannsóknir og nýsköpun. Hann á að styrkja samkeppnishæfni Norðurlanda í Evrópusambandinu og á alþjóðamarkaði.

Í árslok 2003 kom út *hvítbók* um rannsóknir og nýsköpun á Norðurlöndum eftir Gustav Björkstrand prófessor við Háskólann í Åbo. Henni hefur nú verið fylgt eftir með nýrri *Nýsköpunarbók* þar sem sjónum er beint að atvinnulífinu. Það er á grundvelli tillagna í þessum bókum sem nýr vettvangur fyrir rannsóknir og nýsköpun verður byggður.

Nýsköpunarbók norrænu atvinnumálaráðherranna, *Norrænn kraftur, þjóðargagn og hnattræni yfirburðir (Nordisk styrka, nationell nytta och global excellence)* felur í sér stefnumótandi samstarfsáætlun um nýsköpun allt fram til ársins 2010. Niðurstaða hennar er sú að Norðurlönd geti náð forystu í heiminum, ekki aðeins í rannsóknnum heldur einnig í nýsköpun. Ef norræn fyrirtæki eiga að spara sig í samkeppni við Asíu, þar sem launin eru tíund af því sem þau eru á Norðurlöndum, verður ekki eingöngu að leggja áherslu á hátækni, heldur jafnframt á þjónustu, hönnun og

markaðssetningu. Nýja norræna nýsköpunarmiðstöðin á að sjá til þess að þessari stefnu verði framfylgt. Í yfirlýsingu í nóvember 2004 sögðu norrænu vísinda- og atvinnumálaráðherrarnir:

– Við erum sammála um að norrænt samstarf á sviði rannsókna og nýsköpunar á að fara fram á vegum *Norræna rannsóknarráðsins (NordForsk)* og *Norrænu nýsköpunarmiðstöðvarinnar (Nordisk Innovations-Center)*. En það á einnig að vera samstarf um að umbreyta rannsóknarmiðurstöðum í vörur, þjónustu og framþróun. Með slíkri samþættingu geta Norður-lönd öðlast enn meira forskot. Í heild skapa þessar aðgerðir nýjan norrænan rannsóknar- og ný-sköpunarvettvang.

Ráðherrar vísinda- og atvinnumála munu árlega efna til ráðstefnu eða málþings sem á að kveikja nýjar hugmyndir fyrir þennan nýja samstarfsvettvang.

Nýjar rannsóknar- og nýsköpunarstofnanir

– Það verður að miða norrænar rannsóknir og ný-sköpun við rannsóknarvettvang Evrópusambandsins, sem Danir settu á laggirnar þegar þeir fóru þar með formennsku. Í Evrópusambandsríkjum er stefnt að því að verja þremur prósentum af vergri heildarþjóðarframleiðslu til rannsókna. Þótt norrænu ríkin næðu því marki eru þau engu að síður svo smá að hagkvæmara er fyrir þau að sameinast um rannsóknir.

Þetta sagði Per Unckel framkvæmdastjóri Norrænu ráðherranefndarinnar á umræðufundi á Norðurlanda-ráðsþingi. Þar gerði hann grein fyrir þeirri ákvörðun að koma á fót nýrri stofnun, Norræna rannsóknarráðinu (*Nordforsk – á ensku Nordic Research Board*) frá og með 1. janúar 2005. Ráðið fær það meginverkefni að raungera framtíðarsýnina um Norðurlönd sem forystusvæði á sviði rannsókna. Rannsóknarráð hverrar þjóðar, háskólarnir og aðrar stofnanir sem kosta rannsóknir, munu láta mest að sér kveða í Norræna rannsóknarráðinu.

Stefnt er að því að efla rannsóknir sem standist ýtrustu gæðakröfur á heimsvísu, svo norrænu ríkin standi betur að vígi í samkeppni um evrópskt fjármagn til rannsókna.

Norrænt rannsóknarsamstarf hefur þegar leitt til þess að betur er hlúð að norrænum fræðasetrum (*Centers of*

Excellence) sem sérhæfa sig á sviðum þar sem löndin skara fram úr. Árið 2004 voru til dæmis tilnefnd þrjú rannsóknarsetur á sviði sameindalæknisfræði. Þar er m.a. unnið að rannsóknum á Parkinsonsjúkdómnum og Alzheimer, hjartaáföllum, mígreni, flogaveiki og krabbameinum.

Norrænar stofnanir fá ný hlutverk

Norrænu ríkin geta haft mikinn hag af rannsóknar-samstarfinu. Dæmi um það er Norræna stofnunin í asískum fræðum (NIAS), en þar hafa Kaupmanna-hafnarháskóli, Viðskiptaháskóli Kaupmannahafnar og Lundarháskóli tekið höndum saman til að efla Asíurannsóknir. Stofnunin mun halda áfram að treysta norræn tengslanet í rannsóknum. NIAS verður einnig í samstarfi við kínverska háskóla.

Við hátíðlega athöfn 6. október skrifuðu rektorar fyrrnefndra menntastofnana undir samning þess efnis að þeir taki við Norrænu stofnuninni í asískum fræðum (NIAS), sem frá árinu 1967 hefur verið „í eigu“ Norrænu ráðherranefndarinnar. Nýtt hlutverk stofnunarinnar er stórt skref í þá átt að efla þekkingu Norðurlandabúa á einu mesta hagvaxtarsvæði heims.

Fleiri norrænar stofnanir hafa fengið nýja ramma fyrir starfsemi sína. Til dæmis tók Óslóarháskóli með samningi við rekstri Norrænu hafréttarstofnunarinnar, Norræna Samastofnunin er nú rekin af norska mennta- og vísindamálaráðuneytinu og Háskóli Íslands hefur tekið við rekstri Norrænu eldfjallastöðvarinnar.

Norræni lýðháskólinn (NFA) var lagður niður árið 2004 og leysti fullorðinsfræðsla sem byggir á tengslanetum hann af hólmi. Norðurlönd eru í fararbroddi í fullorðins-fræðslu. Danir fara þar fremstir í flokki og hefur yfir helmingur þeirra sem náð hafa 25 ára aldri aflað sér frekari menntunar. Í Evrópusambandsríkjum sækir undir þriðjungi fullorðinna sér endurmenntun.

Opnar gáttir

Norðurlandaráð hefur leitast við að fá ríkisstjórnirnar til að taka upp sameiginlega stefnu um notkun upplýsingatækni. Raymond Robertsen hefur verið helsti talsmaður ráðsins í þessum efnum, en hann er formaður atvinnumálanefndar Norðurlandaráðs.

Robertsen hefur einnig mælt fyrir frjálsri samkeppni á upplýsingatæknimarkaði. Norðurlandaráð fór þess á leit á árinu að Norræna ráðherranefndin kæmi á fót þekkingarveitu sem miðlaði án endurgjalds tölvuforritum – *Open Source Software*.

Raymond Robertsen hefur fært rök fyrir slíkri veitu, en ráðherranefndin kys fremur að leggja áherslu á tengslanet til að miðla hugbúnaði. Á þingi Norður-landaráðs í Stokkhólmi benti Robertsen á að opinn aðgangur að hugbúnaði væri raunhæfur framtíðar-möguleiki og minnti á að Norðurlandabúar hefðu verið fyrstir til að nýta sér möguleika farsímans.

Víðtækara samstarf um upplýsingatækni

Eystrasaltsráðið hefur frá árinu 2001 staðið að sam-starfi um upplýsingatækni undir merkjum norðaustur-víddarinnar (NeD). Þetta frumkvæði hefur einkum beint athygli manna að einstökum tækifærum og viðfangsefnum á sviði upplýsingatækni í Norður-Evrópu og þekkingarsamfélaginu. Norðaustlæga víddin var kynnt til sögunnar af Eystrasaltsráðinu, en hún er liður í framkvæmdaáætlun ESB um Norðlægu víddina. Norræna ráðherranefndin ætlar nú með kerfisbundnum hætti að skoða norrænt upplýsingatæknisamstarf til að greina á hvaða sviðum geti hentað að færa út kvíarnar til Eystrasaltsríkjanna.

Nýsköpunarnet við Eystrasalt

Norræna ráðherranefndin hefur haft frumkvæði að því að safna saman fulltrúum frá norrænu ríkjunum og öðrum löndum við Eystrasalt til að ræða mótun nýsköpunarstefnu. Eistar, Lettar, Litháar og Pólverjar hafa tilkynnt um þátttöku í slíkum vinnuhópi, en Þjóðverjum og Rússum var einnig boðið að vera með. Hugmyndin er að grannþjóðirnar eigi ekki að líta hver á aðra sem keppinauta, því nauðsynlegt sé að byggja upp Eystrasaltssvæðið sem eina heild til að það standi betur að vígi í alþjóðlegri samkeppni.

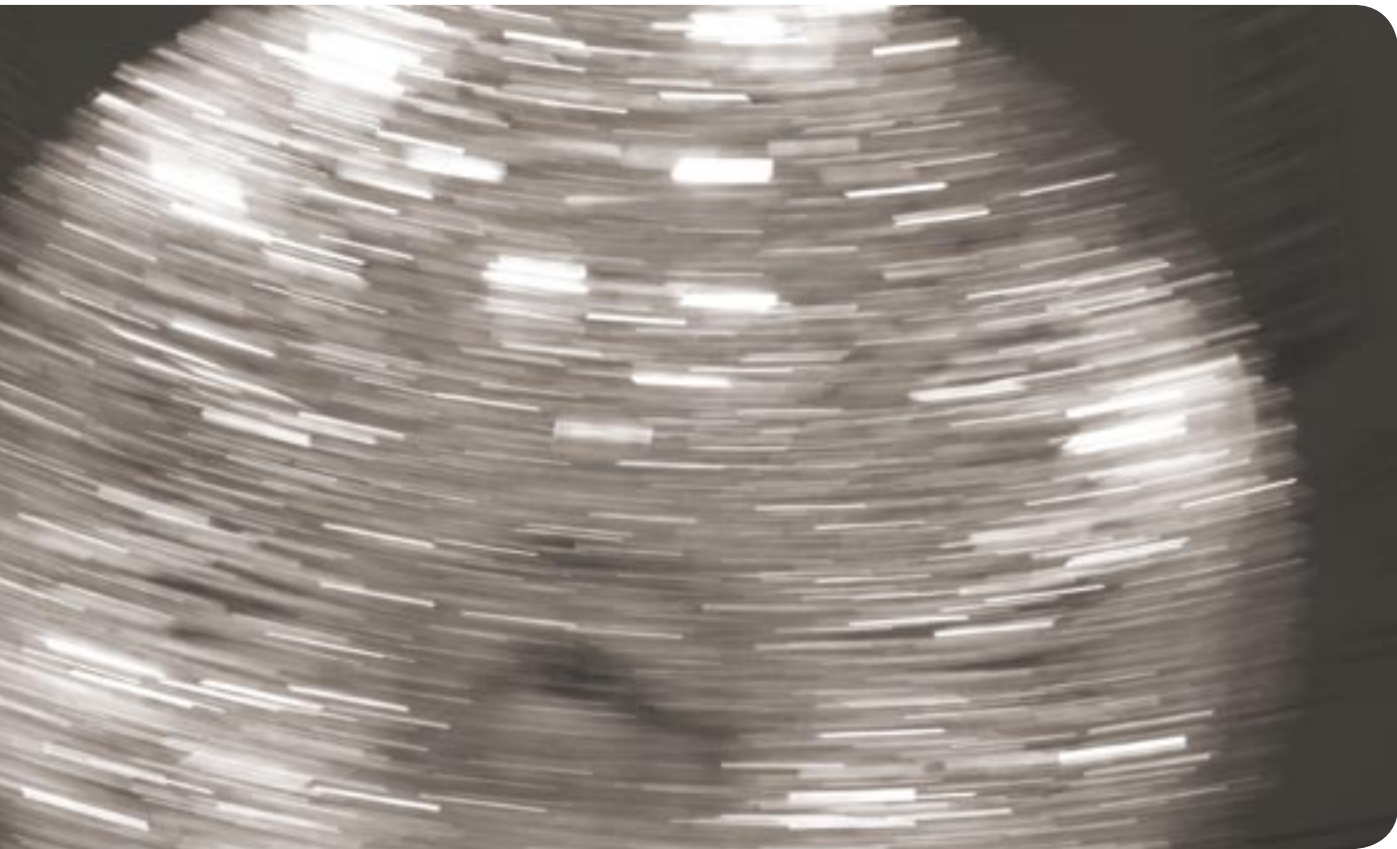
Vinnuhópurinn á að leggja fram tillögur á fundi norrænu atvinnumálaráðherranna sumarið 2005 og greina frá því hvaða aðgerðir séu vænlegastar til að fá menn til að hefjast handa, ekki síst í litlum nýsköpunarfyrirtækjum.

Ný Nordplus-fjölskylda

Í byrjun árs 2004 fóru af stað í breyttri mynd *Nordplus*-áætlanirnar fimm, en þær eiga að stuðla að nemenda- og starfsmannaskiptum á Norðurlöndum með fjárveitingu sem nemur um 80 milljónum danskra króna. *Áætlanirnar* eru *Nordplus*, *Nordplus Junior*, *Nordplus Sprog*, *Nordplus Voksen* og *Nordplus Nabo*. Þær taka mið af þörfum ólíkra markhópa. *Nordplus Nabo* á að efla samstarfsnet Norðurlanda, Eystrasalts-ríkjanna þriggja og Norðvestur-Rússlands.

Samstarf mennastofnana við Eystrasalt var til um-ræðu þegar menntamálaráðherrar Norðurlanda og Eystrasaltsríkja funduðu vorið 2004. Vinnuhópur var settur á laggirnar til að kanna hvernig nýta mætti *Nord-plus*-áætlanirnar enn betur til starfsmannaskipta og til að byggja upp tengslanet. Ráðherrarnir lögðu líka áherslu á rannsóknasamstarf.

Norræna ráðherranefndin hefur á sama hátt skipað starfshóp til að þróa samstarf við Norðvestur-Rússland á sviði rannsókna og menntunar.

Norrænt menningarsamstarf

Hönnun fyrir Evrópubúa

Farandsýningin *Scandinavian Design Beyond the Myth* var eitt mikilvægasta verkefnið í norrænu menningarsamstarfi á árinu 2004. Sýningin var opnuð í Berlín haustið 2003 og fram til ársloka 2006 verður hún sett upp á ýmsum öðrum stöðum. Frá Berlín fer hún til Milánó, Gent, Prag, Búdapest, Ríga, Glasgow, Kaupmannahafnar, Gautaborgar og Ósló. Á sýningunni er rakin saga norrænnar hönnunar allt frá fjórða áratug 20. aldar til nútíma iðnhönnunar. Sýningin er fyrst og fremst sett saman fyrir Evrópubúa og hafa 300.000 manns skoðað rafræna útgáfu af henni á Netinu.

Sýningin byggir á norrænu samstarfi á sviði hönnunar og rannsókna. Þegar hún var opnuð í Prag efndi Ráðherranefndin til málþings um svæðasamstarf í Evrópusambandinu.

Norðurlandaráð ákvað á þinginu í Stokkhólmi að fela Ráðherranefndinni að kanna hvort unnt væri að koma á fót rannsóknarmiðstöð til að efla norræna hönnun. Einnig vildu menn að Ráðherranefndin kannaði hvort grundvöllur væri fyrir því að að setja á laggirnar námsbraut á meistarastigi í hönnun, stofnun fyrirtækja og stjórnun fyrir Norðurlandabúa og nemendur frá Eystrasaltsríkjunum.

Menningarverkefni á vestanverðum Balkanskaga

Frá og með ársbyrjun 2004 og fram til loka 2005 verður fjörutíu menningarverkefnum hrint í framkvæmd í samstarfi við ríki á vestanverðum Balkanskaga. Samstarfið nær til Serbíu, Svartfjallalands, Bosníu-Hersegóvínu, Króatíu, Makedóníu og Albaníu. Með þessum verkefnunum er ætlunin að mynda tengslanet milli Norðurlanda og Balkanskaga. Þeim er að mestu stýrt af norrænum menningarstofnunum.

Búið er við að ráðherrar menntamála í löndunum á Balkanskaga komi í mars 2005 til fundar við norrænu menntamálaráðherrana í Kaupmannahöfn. Þar verður rætt hvort norrænt menningarsamstarf geti verið fyrirmynd á Balkanskaga. Þá munu ráðherrarnir undirrita yfirlýsingu um frekara menningarsamstarf.

Norrænir tölvuleikir í harðri samkeppni

– Við Íslendingar höfum í formennskuáætlun okkar lagt áherslu á að sækja efnivið í norrænan menningararf og nýta hann til að auka fjölbreytileika og sköpun í tölvuleikjum fyrir börn og unglinga.

Þetta sagði Þorgerður Katrín Gunnarsdóttir menntamálaráðherra Íslands þegar hún kynnti úttekt á norrænum tölvuleikjamarkaði á ráðstefnu í Málmei í nóvember.

Erik Robertsson, sem gerði úttektina og birti í skýrslunni *Nordiska Datorspel*, sagði frá því að Norðurlönd væru sjötti stærsti markaður heims fyrir stafræna leiki. Aðeins fimm prósent af leikjunum falla þó undir víða skilgreiningu um að vera með norrænt efni – og aðeins eitt prósent undir þrengri skilgreiningu, þ.e. að þeir séu á norrænni tungu og framleiddir á Norðurlöndum. Ráðstefnan um möguleika norrænna tölvuleikja og nýja skýrslan, *Nordiska Datorspel*, er fyrsti áfangi í viðleitni norrænu menningarmálaráðherranna að móta stefnu um framleiðslu á norrænu margmiðlunarefni. Sú stefna á að tryggja að meira verði framleitt og dreift af tölvuleikjum sem sækja efni í norrænan menningararf.

Verðlaunaveitingar 2004

Kari Hotakainen fékk bókmenntaverðlaun Norðurlandaráðs

Finnski rithöfundurinn Kari Hotakainen hlaut bókmenntaverðlaun Norðurlandaráðs 2004 fyrir skáldsöguna *Skotgrafarveg (Juoksuhaudantie)*. Í álitni dómnefndar segir að verðlaunin séu viðurkenning fyrir „skáldsögu sem sé gagnrýnin á samfélagið og þaulhugsuð í uppbyggingu“.

Dómnefndin bendir einnig á það í rökstuðningi sínum að *Skotgrafarvegur* lýsi upplausn norræna velferðarkerfisins og skopstæli og spotti samtíðina, ekki síst hefðbundin hlutverk karla.

Norræn tónlistarverðlaun til íslensks óperutónskálds

Haukur Tómasson tónskáld hlaut tónlistarverðlaun Norðurlandaráðs 2004 fyrir óperuna *Fjórði söngur Guðrúnar*. Söguþráður hennar er sóttur í Eddukvæðin.

Verkið var sett upp í Kaupmannahöfn á árinu 1996. Sýningin var í gamalli skipakví á svæði sem danski

sjóherinn hafði áður til umráða. Þetta var tilraun með hljóð og ljós og streymdi vatn niður vegg í meðan óperan var flutt.

Stofnað til nýrra kvikmyndaverðlauna

Norðurlandaráð hefur stofnað til norrænna kvikmyndaverðlauna. Verðlaunafé skiptist jafnt á milli handritshöfundar, leikstjóra og framleiðanda. Verðlaunin verða veitt í fyrsta sinn 2005 og síðan árlega.

Þau skilyrði eru sett að verðlaunin verði veitt þeim sem sýna listrænan frumleika og sækja efnivið í norræna menningu.

Samstarf um verndun Eystrasalts fékk náttúru- og umhverfisverðlaunin

Samtökin um hreint Eystrasalt, *Coalition Clean Baltic* (CCB), sem hafa aðsetur í Svíþjóð, fengu Náttúru- og umhverfisverðlaun Norðurlandaráðs 2004. Þema ársins var verndun sjávar.

Dómnefndin rökstuddi valið með því að CCB „hefði með lofsverðum hætti tengt saman umhverfissamtök á Norðurlöndum og í Eystrasaltsríkjum og öðrum löndum. Með því hefði tekist að vekja athygli á mikilvægu mál-efni og fá menn til að hugsa um einn mesta umhverfisvanda á Norðurlöndum, þá ógn sem steðjaði að lífríki Eystrasalts.“

CCB eru pólitísk en óháð samtök og rekin án tillits til hagnaðarsjónarmiða. Aðild að samtökunum eiga 27 félög í Danmörku, Eistlandi, Finnlandi, Lettlandi, Litháen, Póllandi, Rússlandi, Svíþjóð og Þýskalandi.

Norrænu náttúru- og umhverfisverðlaunin nema 350.000 dönskum krónum og eru líkt og önnur norræn verðlaun veitt árlega á sama tíma og Norðurlandaráðsþing er haldið.

Verðlaunahafar Norðurlandaráðs 2004. Frá vinstri: Valdur Lahtvee og Gunnar Norén frá Samtökunum um hreint Eystrasalt (CCB), Haukur Tómasson og Kari Hotakainen.

Sjálfbær þróun

Ný stefna

Norræna ráðherranefndin hefur mótað nýja stefnu um sjálfbæra þróun. Frá og með árinu 2005 á að vera hægt að mæla sjálfbæra þróun með nýjum mælistikum. Sú stefna sem áður gildi um sjálfbæra þróun vakti mikla athygli á alþjóðavettvangi.

Með nýrri stefnu binda menn vonir við að Norðurlöndin verði áfram í fararbroddi á þessu sviði í heiminum, með vel skilgreindum stefnumiðum fyrir samfélagsþróun og framkvæmdir.

Í nýju stefnunni er kveðið á um félagsleg markmið. Áhersla er lögð á að búa vel í haginn fyrir lífeyrisþega og veita bestu mögulegu velferðarþjónustu. Jafnrétti á að ríkja á vinnumarkaði og hann á að miðast við að fólk geti samþættað starfsframa og fjölskyldulíf. Þeir sem strita á vinnumarkaði eiga að fá stuðning og bæta á atvinnumöguleika fatlaðra.

Í nýju stefnuni er einnig lögð áhersla á að tryggja jafnræði í heilsugæslu og að efla menntun um sjálfbæra þróun.

Á efnahagssviði á að tryggja að aukinn hagvöxtur leiði ekki til meiri mengunar. Norrænu ríkin eiga að ganga á undan við að ná fram markmiðum leiðtogafundarins í Jóhannesarborg 2002. Í þeim er kveðið á um sýnilegar breytingar á framleiðslu- og neysluháttum.

Norðurlandaráð hefur í þessu samhengi beðið Ráðherranefndina að semja áætlun sem á að tryggja meira framboð af lífrænt ræktaðri og vistvænni matvöru.

Hertar aðgerðir til að hindra olíumengun í Eystrasalti

Gagnagrunnur um aðgerðir sem grípa má til þegar hættuástand skapast í Eystrasalti var fullbúinn til notkunar á árinu 2004. Hann heitir MARIS (*Maritime Accident Response Information System*).

Olíumengun og viðkvæmt vistkerfi hafsins fer illa saman. Eystrasalt var lýst sérlega viðkvæmt hafsvæði á árinu 2004. Olíuflutningar og mikil skipaumferð skapar hættu á sjóslysum sem geta valdið mengun. Þess vegna ýtti Norræna ráðherranefndin þegar á árinu 1993 úr vör verkefni sem miðaði að því að efla varnir við olíuslysum í Eystrasalti. Árið 2004 var kynnt til sögunnar nýtt vöktunarkerfi fyrir allt Eystrasalt. MARIS-kerfið á að auka viðbúnað í löndunum, þannig að kort sé til yfir viðkvæmustu hafsvæðin ef hætta skapast vegna sjóslysa.

Verkefnið er unnið í samstarfi við HELCOM, Helsinkinefndina, og finnsku umhverfisstofnunina SYKE. MARIS-kerfið er fyrst og fremst hugsað til afnota fyrir stjórnvöld á strandsvæðum við Eystrasalt. Þegar neyðarástand skapast vegna olíuslyss veitir gagnagrunnurinn á svipstundu upplýsingar um hvar hætta steðjar helst að lífríki og birtir yfirlit yfir viðbúnað og tiltækan tækjakost.

Það var Jan Erik Enestam samstarfsráðherra Finnlands sem kynnti þetta nýja verkfæri á Norðurlandaráðsþingi í Stokkhólmi og greindi frá því hvernig það myndi nýtast til að vernda Eystrasalt.

MARIS-gagnagrunnurinn er opinn öllum sem hafa áhuga á lífríki Eystrasalts. Slóðin er www.helcom.fi

Raforkumarkaður og loftslag

Árið 2004 hefur öryggi í raforkumiðlun og uppbygging á norrænum raforkumarkaði verið mjög í brennidepli.

Norðurlandaráð hefur mælt til þess að Ráðherra-nefndin beiti sér fyrir því að lög og reglur um raforku-sölu milli norrænu ríkjanna verði samræmd og sjái til þess að samstarf orkusölufyrirtækja skili sér í öruggari raforkumiðlun.

Á árlegum fundi sínum á Íslandi sendu norrænu orku-málaráðherrarnir frá sér yfirlýsingu sem kveður á um hvernig koma eigi á frjálsum norrænum raforkumarkaði og tryggja skilvirkari orkuvíðskipti við önnur ríki. Á fundi ráðherranna með umhverfis- og náttúruauðlindanefnd Norðurlandaráðs var einnig rætt um hvernig samræma mætti fjárfestingar í rafveitukerfum.

Norðurlandaráð efndi til fjölmennrar orkuráðstefnu í Ósló haustið 2004. Hana sóttu þingmenn hvaðanæva að af Norðurlöndum, frá Eystrasaltsríkjunum og Benelúxlöndunum. Fjallað var um öryggi í raforkuöflun

og um hvernig nýta mætti kjarnorku á Norðurlöndum. Forgangsverkefni í norræna orkusamstarfinu er að ná því markmiði að gera ríki við Eystrasalt að reynslusvæði (*Testing Ground*) fyrir framkvæmd Kyoto-samkomulagsins þannig að m.a. megi hafa viðskipti með koltvísýringskvóta.

Mikilvægur árangur náðist við undirritun ramma-samnings um reynslusvæðið, *Testing Ground Agreement* (TGA), sem fram fór samhliða ráðherra-fundi í september 2003. Stofnaður hefur verið fjárfestingarsjóður fyrir loftslagsverkefni á Eystra-saltssvæðinu og er höfuðstóllinn jafnvirði tíu milljóna evra. NEFCO, Norræna fjármögnunarstofnunin á sviði umhverfismála, stýrir sjóðnum. Staðfesting Rússa á Kyoto-samkomulaginu þýðir að hægt er að hrinda áætlunum í framkvæmd (*Joint Implementation*) innan þessa skilgreinda reynslusvæði.

Ný lög um meðferð hættulegra efnasambanda

Á árinu 2004 varð til ný löggjöf um meðferð hættulegra efnasambanda í Evrópusambandinu (REACH). Norður-lönd settu fram skýrar tillögur um löggjöfina og voru þær teknar til greina. Fyrsta tillagan að lögum um

meðferð hættulegra efnasambanda var lögð fram af framkvæmdastjórn Evrópusambandsins á árinu 1993. Nýja löggjöfin er umdeild og mun hafa mikil áhrif á efnaiðnað í Evrópu. Norræna ráðherranefndin hefur á vettvangi Evrópusambandsins tekið virkan þátt í umræðum um nýju lögin og lagt fram útreikninga á því hvað það muni kosta að framfylgja þeim.

Sú löggjöf sem fyrir var þótti ófullnægjandi til að vernda menn og umhverfi þeirra. Nýja löggjöfin miðar að því að halda í skefjum framleiðslu á ýmsum efnasamböndum, sem eftir margra ára notkun hafa reynst skaðleg.

Norrænar afleiðugreiningar um meðferð hættulegra efnasambanda, sem lagðar voru fram á norrænu málþingi í Brüssel haustið 2004, var vel tekið og þær hafa nú hleypt nýju lífi í REACH-umræðurnar. Eftir að tilskipun Evrópusambandsins hefur verið samþykkt munu Norðurlönd af staðfestu stefna að upphaflegum markmiðum lagaumbótanna, að vernda menn og umhverfi fyrir skaðlegum efnasamböndum.

Rétturinn til erfðaauðlinda

Norræna ráðherranefndin fyrir fiskveiðar, landbúnað, skógrækt og matvæli ákvað á árinu 2004 að eignar-réttur fylgi erfðaauðlindum.

Eignarétturinn hefur mikla þýðingu fyrir Norðurlönd, en saman eiga þau mikla auðlind í Norræna genabank-anum. Hann er ein þeirra þrjátíu stofnana sem reknar eru af Norrænu ráðherranefndinni. Bankinn varð 25 ára á árinu.

Norræna ráðherranefndin hélt upp á alþjóðlega mat-væladaginn 2004 og efndi þá til eplahátíðar í Kaup-mannahöfn. Umhverfis- og auðlindanefndin útvegaði fyrir hátíðina, með aðstoð frá Norræna genabankanum, 142 norræn eplaafríð og 24 peruafríð. Eplahátíðin var haldin í garði við skrifstofu Norðurlandaráðs og Norrænu ráðherranefndarinnar í Kaupmannahöfn.

Næringarráðgjöf og hollur matur

„Borðið hollan mat og lifið betra lífi“ gæti verið yfir-skrift þeirra tillagna sem norrænir næringarfræðingar lögðu fram nýlega. Ráðleggingar þeirra um hollt matar-æði ná einnig til líkamsræktar. Þær voru samþykktar af norrænu landbúnaðar- og matvælaráðherrunum haustið 2004.

Næringarráðleggingar þessar eru mikið notaðar í skólum og bók um æskilegt fæðuval er meðal mest seldu rita Ráðherranefndarinnar. Nýju ráðleggingarnar koma út í bók í ársbyrjun 2005 – að þessu sinni á ensku. Auk þess verða ráðleggingar sem miðast við einstök lönd birtar á Netinu.

Vestur-Norðurlönd mikilvæg í norrænu samstarfi

Þótt vegalengdir séu miklar á Vestur-Norðurlöndum og mikil einangrun í afskekktum byggðum taka þau lifandi þátt í norrænu samstarfi. Auðlindir hafsins, fiskveiðar og umhverfisvernd skipta sköpum fyrir þróun í útnorðri.

Bæta þarf áætlunarferðir með flugvélum og skipum á Vestur-Norðurlöndum. Það var niðurstaða fulltrúa Norðurlandaráðs á haustfundinum á Álandseyjum. Þar ræddu menn niðurstöður nýrrar samgöngugreiningar á Vestur-Norðurlöndum sem Norræna ráðherranefndin lét gera.

Niðurstaða greiningarinnar er sú að flugsamgöngur frá vesturströnd Grænlands til Íslands séu of stopular, að allt of dýrt sé að ferðast milli Vestur-Norðurlanda og að fljúga þurfi þrisvar í viku á milli Færeyja og Íslands. Í greiningunni er einnig rætt um að bæta mætti samskipti fólks á Vestur-Norðurlöndum með betri samgöngum á sjó. Þegar samgöngugreiningin var rædd á þingi Norðurlandaráðs í Stokkhólmi haustið 2004 var einnig vísað til skýrslu ráðherranefndarinnar *Vestur-Norðurlönd í norrænu samstarfi*. Í henni er lagt til að samgöngur verði bættar.

– Ég hef fengið tækifæri til þess að taka þátt í samstarfi þingmanna á norðurskautssvæðinu. Þar hef ég fengið innsýn í hve mikið gagn íbúar norðurskautssvæðanna geta haft af upplýsingatækni í kennslu, sagði sænski þingmaðurinn Runar Patriksson.

– Hvernig geta menn á Vestur-Norðurlöndum nýtt sér þetta? Jú, á sama hátt og nú er verið að byggja upp breiðbandsnet milli Noregs og Finnlands og gera mönnum í Tornedalen kleift að læra samísku og stunda nám við Samaháskólann í Kautokeino. Ég held að af þessu megi draga lærdóm og nýta á Vestur-Norður-löndum, í Bandaríkjunum, Kanada og Rússlandi, sagði Runar Patriksson í umræðum á þingi Norðurlandaráðs.

Þrengt að velferðarsamfélaginu

Hver er staða norræna velferðarkerfisins?

Talsverðir erfiðleikar steðja að norræna velferðarkerfinu. Öldrudum fjölga og kostnaður af umönnun og ellilífeyrisútgjöldum eykst um leið og þeim fækkar sem stunda vinnu. Torveldara er því að standa straum af kostnaði við rekstur velferðarkerfisins.

Í nýrri bók sem Norðurlandaráð og Norræna ráðherra-nefndin hafa gefið út er tekin saman vitneskja og nýjar hugmyndir um hvernig viðhalda megi velferðarkerfinu. Ellefu stjórnámamenn, fræðimenn og blaðamenn setja þar á blað hugleiðingar sínar og rannsóknarniðurstöður. Vonast er til að efni bókarinnar vekir fólk til umhugsunar og hvetji til frekari umræðna á Norðurlöndum.

Fyrri hluta árs 2005 verður bókin kynnt á ýmsum fundum og málþingum, sem haldin verða í samstarfi við norrænu upplýsingaskrifstofurnar á Norðurlöndum.

Norðurlönd í ógöngum í áfengismálum

Á fundi forsætisráðherra Norðurlanda á Íslandi í ágúst 2004 var stefna í áfengismálum mjög til umræðu. Félags- og heilbrigðismálaráðherrum var falið það verkefni að skapa sameiginlegan grundvöll til að móta norræna stefnu í áfengismálum á alþjóðavettvangi. Því boðaði Norræna ráðherranefndin til fundar í október um áfengisstefnu.

Norrænu félags- og heilbrigðismálaráðherrarnir voru sammála um að styrkja samstarf um áfengisvarnir. Áfram verður þó munur á áfengisstefnu norrænu ríkjanna. Ráðherrarnir ætla að standa saman að því að koma norrænni áfengisstefnu á dagskrá hjá Evrópusambandinu og Alþjóðaheilbrigðisstofnuninni.

Á fjölsóttum blaðamannafundi eftir ráðherrafundinn talaði Lars Løkke Rasmussen innanríkis- og heilbrigðisráðherra Dana um þær ógöngur sem Norðurlönd hefðu ratað í. Annars vegar vildu stjórnámamenn draga úr notkun áfengis til að bæta heilsufar. Hins vegar hefði aldrei verið jafn auðvelt að verða sér út

Úr yfirlýsingu um áfengisstefnu

Í áfengismálum leggja norrænu félags- og heilbrigðismálaráðherrarnir áherslu á eftirfarandi mál innan ESB/EES:

- Að fylgja eftir framsæknum og raunhæfum aðgerðum til að bæta lýðheilsu í ESB
- Að minnka um helming þann áfengisskammt sem ferðamenn mega hafa með sér yfir landamæri.
- Að styðja ákvarðanir fjármálaráðherra um álögur á áfengi.
- Að vinna að því að hækka umtalsvert lágmarks-skatta á áfengi.

um ódýrt áfengi. Dagfinn Høybråten atvinnumála- og félagsmálaráðherra Noregs lagði áherslu á að einmitt vegna þess að ákvarðanir grannríkjanna hefðu áhrif á Norðurlöndum yrðu menn að standa saman til að geta haft áhrif á alþjóðavettvangi. Það gildi einkum um sameiginlega stefnumörkun gagnvart Evrópusambandinu þar sem þrýst er á norrænu aðildarríkin að lækka áfengisskatta.

Gabriel Romanus forseti Norðurlandaráðs hefur árum saman og við ýmis tækifæri lýst þeirri skoðun sinni að samræma beri áfengisstefnu norrænu ríkjanna. Á þingi Norðurlandaráðs, hálfum mánuði eftir fund félagsmála- og heilbrigðisráðherranna, var efnt til hringborðsumræðna um áfengismál. Gabriel Romanus lýsti yfir ánægju með þessar umræður og sagðist vonast til Evrópusambandið myndi hlusta á sjónarmið Norðurlandabúa. Sænski jafnaðarmaðurinn Margareta Israelsson tók undir þá skoðun að minnka ætti um helming þann áfengisskammt sem ferðamenn mega flytja inn tollfrjálst. Hún sagði að Svíar yrðu einnig að leggja áherslu á forvarnir.

Ráðist gegn vaxandi kynlífsvæðingu

Í sumarlok ákváðu norræn samtök starfsfólks á gisti- og veitingastöðum að vinna að því að útrýma klámi á sjónvarpsrásum gistihúsa. Þetta var árangur af bréfaferferð Norðurlandaráðs. Eftir júnífund ráðsins sendi það frá sér bréf til ýmissa fyrirtækja, svo sem til gistihúsa, bensínstöðva og söluturna þar sem hvatt var til þess að dregið yrði úr klámvæðingu í daglegu umhverfi fólks. Ráðið vildi einkum að klámfengið myndefni sem blasir við börnum yrði tekið burt.

Fulltrúar Norðurlandaráðs sáu með eigin augum að herferðin var brýn þegar þeir skoðuðu söluturna í Kristiansand.

– Hjá sumum verslunareigendum vega gróðasjónarmiðið þyngra en að hlífa börnum og fullorðnum við klámmyndum, sagði Arne Lyngstad formaður meðborgaranefndarinnar og einn hvatamanna herferðarinnar.

Í bréfaferferðinni var hvatt til þess að settar yrðu klámsíur í tölvur í norrænum skólum, að ekki væri sýnt klámefni í norrænum sjónvarpsstöðvum frá kl. 6.00 til 21.00 og að ekki séu sendar út auglýsingar með kynlífsefni á sama tíma. Þá var skorað á gisti- húsa eigendur að tryggja að alltaf væri hægt að læsa

klámrásur og eigendur söluturna voru hvattir til að hylja klámmyndir.

Leit á leitarvélinni Google í mars 2004 að orðinu „sex“, eða kynlíf skilaði sér í 252 milljónum vefslóða. Leitarorðið „porno“ eða klám gaf 86 milljónir slóða, en væri það á sænsku „porr“ fundust 185 þúsund vefslóðir. Þetta kemur fram í bókinni *Kynlífsiðnaður á Netinu* þar sem tveir fræðimenn frá Háskólanum í Málmey gera úttekt á sænsku kynlífsefni á Netinu. Annar þeirra tók þátt í ráðstefnu Norrænu rannsóknarstofnunarinnar í kynjafræðum (NIKK) sem var undanfari umfangsmikillar norrænnar könnunar á viðhorfum ungmenna til kynferðis og kláms. Rannsóknin er gerð að frumkvæði norrænu jafnréttisráðherranna. Veigamesti þáttur hennar er að greina skoðanir ungmennanna sjálfra.

Símafyrtæki setja upp ofurverð

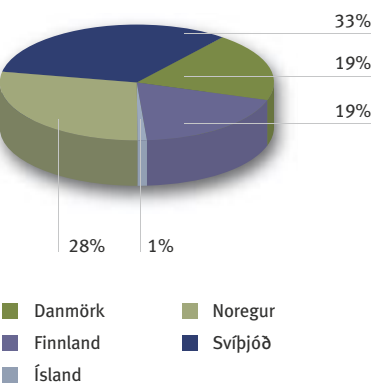
Það vakti mikla athygli á árinu þegar norrænar samkeppnisstofnanir skiluðu skýrslu þar sem kveðið var upp úr með það að of lítil samkeppni væri á síma- markaði. Í skýrslunni er því haldið fram að gjaldskrár norrænna símafyrtækja séu í engu samræmi við úgjöld þeirra.

Finn Lauritzen forstjóri Samkeppnisstofnunarinnar í Danmörku taldi einsýnt að viðskiptavinirnir yrðu að vera duglegri að kvarta, ef takast ætti að lækka símakostnað. Samkeppnisyfirvöld í öllum norrænu ríkjunum hafa skrifað símafyrtækjum bréf og krafist skýringa á gjaldtöku þeirra.

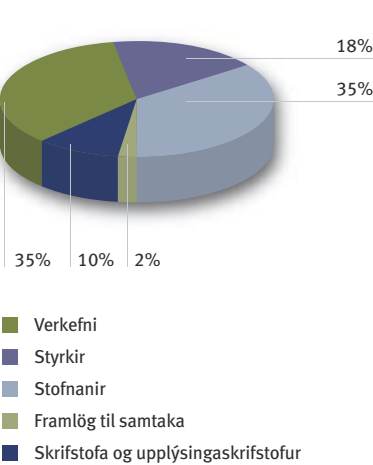
Norðurlandaráð og Norræna ráðherranefndin, tölur og gröf

Norræna ráðherranefndin
Framlög landanna árið 2004

Norrænu ráðherranefndin hafði samtals 817,517 milljónir danskra króna til umráða árið 2004. Framlag landanna til Norrænu ráðherranefndarinnar er samkvæmt reiknistuðli sem miðast við þjóðartekjur. Sjálfstjórnarsvæðin greiða ekki til starfsemi Norrænu ráðherranefndarinnar.

Norræna ráðherranefndin
Skipting milli mismunandi útgjaldaliða

Norræna ráðherranefndin

Norræna ráðherranefndin er formlegur samstarfsvettvangur norrænu ríkisstjórnanna. Óformlegt samráð og gagnkvæm samskipti eru engu að síður mikilvæg.

Verkefni Ráðherranefndarinnar er að styrkja norrænt samstarf, efla norrænan sjálfsskilning og samkennd og standa vörð um hagsmuni Norðurlanda á alþjóðavettvangi. Í samstarfi Norðurlanda eru allar ákvarðanir teknar einróma.

Norræna ráðherranefndin starfar í mörgum ráðherranefndum, því ein ráðherranefnd er til fyrir hvert fagsvið sem ríkisstjórnirnar hafa samstarf um. Forsætisráðherrar bera meginábyrgð á starfsemi Norrænu ráðherranefndarinnar. Beina ábyrgð bera norrænu samstarfsráðherrarnir og norræna samstarfsnefndin, sem er ráðherrum til aðstoðar. Flestar ráðherranefndir funda nokkrum sinnum á ári. Þær njóta stuðnings embættismannanefnda sem undirbúa ákvarðanir í samráði við skrifstofu Ráðherranefndarinnar í Kaupmannahöfn.

Samstarfsráðherrar 2. desember 2004

Valgerður Sverrisdóttir, Íslandi (Til 15. september gegndi Siv Friðleifsdóttir embættinu)
Flemming Hansen, Danmörku
Jan-Erik Enestam, Finnlandi
Jógvan við Keldu, Færeyjum
Josef Motzfeldt, Grænlandi
Berit Andnor, Svíþjóð
Svein Ludvigsen, Noregi
Lars Selander, Álandseyjum

Norðurlandaráð

Norðurlandaráð er samstarfsvettvangur norrænna þingmanna og ríkisstjórna. Þing ráðsins er haldið einu sinni á ári þar sem þingmenn og ráðherrar skiptast á skoðunum. Þess utan starfar ráðið í fimm fasta-nefndum og forsætisnefnd.

Norðurlandaráð mótar stefnuna fyrir norrænt samstarf og gefur ráðherrum ráð þar að lútandi. Það gengur úr skugga um að ríkisstjórnir framfylgi þeim ákvörðunum sem ráðið hefur tekið. Norðurlandaráð setur á hverju ári einn eða fleiri málaflokka í forgang svo sem umhverfisvernd, öryggismál, sjálfbæra þróun, börn og unglínga eða neytendamál.

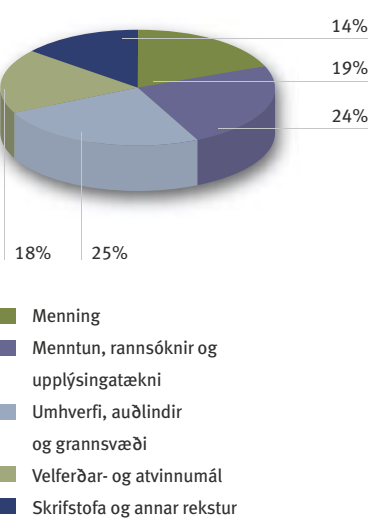
Forsætisnefnd Norðurlandaráðs 2. desember 2004

Gabriel Romanus forseti, flokkahópi miðjumanna, Svíþjóð
Anita Johansson varaforseti, flokkahópi jafnaðarmanna, Svíþjóð
Jónína Bjartmarz, flokkahópi miðjumanna, Íslandi
Berit Brørby, flokkahópi jafnaðarmanna, Noregi
Rannveig Guðmundsdóttir, flokkahópi jafnaðarmanna, Íslandi
Jens Christian Larsen, flokkahópi miðjumanna, Danmörku
Inge Lønning, flokkahópi íhaldsmanna, Noregi
Pehr Löf, flokkahópi miðjumanna, Finnlandi
Outi Ojala, flokkahópi vinstriósíalista og grænna, Finnlandi
Kent Olsson, flokkahópi íhaldsmanna, Svíþjóð
Martin Saarikangas, flokkahópi íhaldsmanna, Finnlandi
Jan Sahl, flokkahópi miðjumanna, Noregi
Ole Stavad, flokkahópi jafnaðarmanna, Danmörku

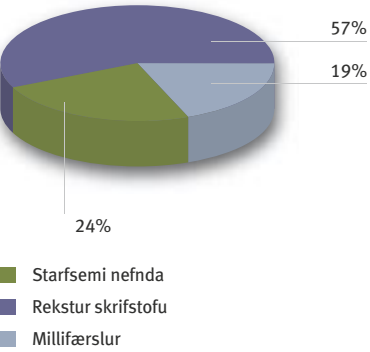
Tillögur til umfjöllunar í Norðurlandaráði 2004

- Norræn skattaskrifstofa
- Opinn hugbúnaðargrunnur, *Open Source*
- Opnir staðlar/hugbúnaðargrunnur, *Open Source*, í upplýsingatæknistefnu landanna
- Norrænt raforkudreifikerfi
- Norræn skattaráðstefna
- Framtíðarráðstefna um strandveiðar á Norðurlöndum
- Lífrænt framleiddar landbúnaðarvörur á Norðurlöndum
- Norræn hönnun og samstarf menningar- og atvinnulífs
- Norrænt samstarf á landamærasvæðum
- Reglugerð um kvikmyndaverðlaun Norðurlandaráðs
- Samstarf við frumbyggja á Barentshafssvæðinu
- Ráðstefna um vinnumarkað á Norðurlöndum og í Eystrasaltsríkjum 2005
- Jafnréttisstarf í Norðurlandaráði
- Samstarfsáætlun Norrænu ráðherranefndarinnar fyrir vinnumarkað og vinnuumhverfi 2005-2007
- Áætlun um norrænt mennta- og rannsóknarsamstarf 2005-2007
- Samstarfsáætlun um neytendamál 2005-2010
- Norræn stefna um samstarf í nýsköpunarmálum 2005-2010
- Mat á „Norrænu tengslaneti um fullorðinsfræðslu“ og styrkur til samtaka sem sjá um fræðslu fyrir almenning
- Fjárlög Norrænu ráðherranefndarinnar 2005
- Samstarf Norrænu ráðherranefndarinnar við Eistland, Lettland og Lítáen 2006-2008
- Samstarf Norrænu ráðherranefndarinnar við Norðvestur-Rússland 2006-2008

Norðurlandaráð
Skipting fjárframlaga eftir megin sviðum

Norðurlandaráð
Skipting útgjalda 2004

Rekstur nefnda sem starfa á vegum Norðurlandaráðs kostaði 30,6 milljónir danskra króna. Þetta eru forsætisnefndin og aðrar nefndir sem sinna þverfaglegum verkefnum. Kostnaður við rekstur aðalskrifstofu Norðurlandaráðs tekur til stjórnsýslu og upplýsingastarfs. Millifærslur fara til að styðja flokkana, til Norðurlandaráðs æskunnar og í styrki til blaðamanna.

Upplýsinga- og útgáfustarfsemi

Upplýsingar

Norðurlandaráð og Norræna ráðherranefndin reka sameiginlegt vefsetrið **www.norden.org**. Þar er mest skrifað á norsku, sænsku eða dönsku, en margt er einnig þýtt á finnsku, íslensku og ensku.

Alla virka daga eru skrifaðar stuttar fréttir um Norðurlönd og norrænt samstarf og birtar á vefsvæðinu. Fréttirnar eru líka sendar í tölvupósti til áskrifenda sem skipta þúsundum, bæði á Norðurlöndum og annars staðar. Fréttirnar eru á norsku, sænsku, dönsku, finnsku, íslensku og ensku.

Á www.norden.org er einnig að finna veftimaritið *AnalysNorden*. Í því eru birtar *stjórnmalaskýringar* frá norrænu ríkjunum. *AnalysNorden* kemur út mánaðarlega á norsku, sænsku, dönsku, finnsku og íslensku.

Top of Europe er rafrænt fréttabréf um Norðurlönd og norrænt samstarf og kemur út einu sinni í mánuði á ensku og rússnesku. Það er sent til 3.000 áskrifenda, einkum á Norðurlöndum og grannsvæðunum.

Norðurlandaráð og Norræna ráðherranefndin gefa út einblöðunga með gagnorðum upplýsingum á mörgum tungumálum um samstarfssviðin. Þá má panta í prentaðri útgáfu eða sækja þá á Netið í pdf-skjali.

Lesið meira um útgáfustarfsemina á www.norden.org/publikationer. Þar má líka leita að öðrum ritum og leggja inn pantanir. Einnig er hægt að gerast áskrifandi að rafrænu fréttabréfi um ný útgáfurit.

Útgáfa

Norræna ráðherranefndin og Norðurlandaráð gefa árlega út 150-200 skýrslur og bækur. Útgáfan tekur í stórum dráttum til allra málaflokka í norrænu samstarfi.

Hér má sjá úrval af nýjustu bókunum sem gefnar hafa verið út á vegum Norðurlandaráðs og Norrænu ráðherranefndarinnar:

- **Historisk kystkultur – en ressource i nutiden** (Söguleg strandmenning – auðlind í nútímanum)
Bókin fjallar um það hvernig varðveita megir norræna strandmenningu og líta jafnframt á hana sem hugsanlega leið til þróunar því verndunarsjónarmið og uppbygging geta farið saman.
- **Nordisk statistisk årsbok/Nordic Statistical Yearbook 2004** (Norræna tölfraðiárbókin 2004). Tölfraðisamanburður sem gefur gott yfirlit yfir það sem er líkt og ólíkt með löndunum fimm; Danmörku, Finnlandi, Íslandi, Noregi og Svíþjóð – ásamt Færeyjum, Grænlandi og Álandseyjum.
- **Hur mår den nordiska välfärden?** (Hvernig farnast norrænu velferðinni?). Norðurlandaráð og Norræna ráðherranefndin hafa hér safnað saman nýjum hugmyndum 11 norrænna höfunda sem lýsa því hvaða vandi blasi við norræna velferðarkerfinu og hvernig megir taka á honum.
- **Nordic-Baltic Campaign Against Trafficking in Women** (Herferð Norðurlanda og Eystrasaltsríkjanna gegn mansali). Lýsing á baráttunni gegn mansali á Norðurlöndum og í Eystrasaltsríkjunum. Herferð sem hófst 2002 fyrir tilstuðlan ríkisstjórna norrænu ríkjanna og Eystrasaltsríkjanna.
- **Norðurlönd hafa ýmislegt fram að færa.** Umræðurit handa menntaskólanemum um norræna sjálfsmynd og Norðurlönd í nýrri Evrópu. Fimm rithöfundar, sem allir hafa fengið bókmenntaverðlaun Norðurlandaráðs, túlka hver á sinn veg hvað það felur í sér að vera Norðurlandabúi, Evrópumaður og jarðarbúi.

Norræna ráðherranefndin
Norðurlandaráð

St. Strandstræde 18
DK-1255 Kaupmannahöfn K
www.norden.org

